

Nr 35.

Av herrar **Hellberg** och **Mannheimer**, *angående fyllnadspension*
åt f. d. professorn K. Wicksell.

Före tillkomsten av 1908 års pensionslag ägde vid universiteten det förhållande rum, att en ordinarie professor vid sin avgång från professuren alltid var berättigad till full pension utan annan inskränkning i avseende på tjänsteår än att tio sådana krävdes för uppnående av högsta lönegraden, som då var 7,000 kronor, varvid pensionen blev 5,000 kronor.

Sagda år höjdes för samtliga professorer så väl lön som pension; den sistnämndas maximum blev 5,600 kronor. På samma gång infördes emellertid den bestämmelsen, att numera 25 tjänsteår erfordrades för erhållande av full pension; i annat fall avkortas pensionen i proportion till tjänsteåren. Som dock härvid *all* anställning i statstjänst, alltså även tjänstgöring som docent eller t. o. m. som amanuens och dylikt vid universiteten, får medräknas, kommer denna bestämmelse i de ojämförligt flesta fall icke att föranleda någon verklig ändring i förut bestående pensionsförmåner.

I några få undantagsfall blir ändringen däremot så mycket kännbarare. Om en vetenskapsman först efter fyllda 40 år erhåller anställning som professor utan att förut ha innehaft statstjänst, så kan han vid sin avgång endast uppnå en mer eller mindre starkt avkortad pension, under det att en annan med tilläventyrs kortare professors-tjänstgöring erhåller full pension, därest han under tillräckligt många år varit docent, amanuens o. s. v.

Rättvisan och lämpligheten av en dylik anordning torde kunna sättas ifråga. För att göra sig skicklig till en professur krävas alltid årtal av ett ihållande, i regel icke på annat sätt avlönat eller endast genom stipendier och dylikt möjliggjort vetenskapligt arbete. Från statens

synpunkt synes det då vara tämligen likgiltigt, om denna utbildning i enstaka fall försiggått utanför universiteten, t. ex. under en flerårig studievistelse i utlandet — något som i vissa fall, särskilt i fråga om sociala och ekonomiska vetenskaper, i och för sig torde vara synnerligen ändamålsenligt — eller på annat sätt. För universiteten själva och därmed även för staten måste det åter vara av största vikt att vid ett professorsämbetes besättande bland tillgängliga vetenskapliga krafter alltid kunna förvärva den mest framstående, något som självfallet blir svårare, om man tilläventyrs åt just denne endast kan ställa i utsikt långt svagare pensionsvillkor.

Ett särdeles talande fall av denna art föreligger nu i fråga om nyss avgångne professorn vid Lunds universitet, juris och filosofie doktor Knut Wicksell. Han anställdes som docent vid Uppsala universitet år 1899 och förordnades i början av följande år att vid Lunds universitet uppehålla professuren i nationalekonomi och finansrätt, till vars innehavare han bland fyra sökande (av vilka tre återtogo sina ansökuingar) utnämndes i slutet av därpå följande år. Han har alltså nu vid sin avgång dels på förordnande, dels som innehavare skött denna professur i fulla 17 år, men kommer enligt gällande bestämmelser endast i åtnjutande av c:a två tredjedelar av eljest övlig pension eller omkring 3,800 kronor.

Att Wicksell överhuvud så sent som skedde vann universitetsanställning berodde för övrigt icke på honom själv. År 1895 begärde Wicksell hos Kungl. Maj:t rätt att söka anställning som docent i nationalekonomi vid *filosofisk* fakultet, men denna begäran, ehuru tillstyrkt av humanistiska sektionen i Lund, avlogs på det rent formella, för att ej säga formalistiska skäl, att ämnet fortfarande ansågs böra tillhöra endast den juridiska fakulteten. En hans följande ansökan om docentur inom sistnämnda fakultet i Uppsala blev, ehuru liksom den föregående varmt förordad av professorn i ämnet, likaledes avslagen på grund av sökandens saknad av juridisk examen, och först sedan även detta hinder undanröjts, blev han förordnad till docent.

Sedan dess ha, som bekant, dessa ståndpunkter helt och hållet övergivits: vid filosofiska fakulteten i Lund tjänstgör sedan flera år tillbaka en docent i nationalekonomi, som tillika är examinerator i sitt ämne, och vid rikets juridiska fakulteter finnas numer icke mindre än tre professorer, som icke äro jurister.

Av de myndigheter som uttalat sig angående Wicksells i slutet av 1915 till Kungl. Maj:t inlämnade ansökan om utverkande av fyllnads-pension ha så väl mindre som större konsistoriet i Uppsala på därvarande

drättselnämnds förslag enhälligt tillstyrkt bifall till denna Wicksells ansökan, varvid utom vissa billighetsskäl åberopats, att bestämmelserna i gällande pensionslag, vilken tillkommit utan universitetens hörande, vore — ur här ovan antydda synpunkter — i det hela mindre väl anpassade efter universitetens behov, varjämte framhållits, att Wicksell, om han redan före 1908 uppnått 65 års ålder, skulle ha varit berättigad till en betydligt högre pension eller 5,000 kronor. I Lund ha visserligen meningarna varit delade om det lämpliga i att i föreliggande fall göra undantag från gällande pensionsbestämmelser, men även där ha samtliga de hörda myndigheterna enhälligt framhållit den stora betydelse som det skulle ha för universiteten, om nu gällande bestämmelser om tjänstår kunde för universitetens del upphävas.

På de skäl som anförts av drättselnämnden i Uppsala har jämväl universitetskanslern tillstyrkt Wicksells ansökan.

Kungl. Maj:t åter har efter statskontorets hörande beslutit icke göra någon hemställan till riksdagen om beredande av fyllnadspension åt professor Wicksell.

Som emellertid en sådan åtgärd synes förestavad av rättvisa och billighet få vi, med hänsyn tagen jämväl till Wicksells eminenta vetenskapliga förtjänster, vilka även utom vårt lands gränser vunnit det varmaste erkännande — se bilagan — hemställa,

att riksdagen ville åt professoren Knut Wicksell bevilja en fyllnadspension motsvarande skillnaden mellan det enligt gällande pensionsbestämmelser för honom utgående beloppet och den för professorer medgivna fulla pensionen, räknad för tiden från hans avgång från universitetstjänsten.

Stockholm den 25 januari 1917.

Mauritz Hellberg.

Otto Mannheimer.

Bilaga.

Bland utländska auktoriteters omdömen om Wicksells vetenskapliga författarskap må följande två, ett från hans tidigare och ett från hans senare period, anföras (översatta från tyskan):

Böhm-Bawerk skriver i »Zeitschrift für Volkswirtschaft», Wien 1894, s. 162 ff., i en anmälan av Wicksells första större arbete, »Ueber Werth, Kapital und Rente» (1893):

»För att säga det i två ord: författaren är en eminent teoretisk begåvning. — — — Författaren visar sig äga en ovanligt djupt och grundligt tänkande intelligens. — — — Just hos Knut Wicksell möter jag den matematiska metoden i en obestriddigt så framgångsrik och på samma gång så opartiskt överlägsen och från överdrivna anspråk frigjord form, att jag ovillkorligen kände mig föranlåten att revidera mitt gamla omdöme över den matematiska metoden. — — — I varje fall kan jag försäkra, att jag städse åter med nöje skall möta en så duktig och originell tänkare även som skriftställare.» — — —

L. v. Bortkiewicz (bekant nationalekonom och statistiker, professor i Berlin) uttalar i en anmälan av Wicksells utgivna föreläsningar (Vorlesungen über Nationalökonomie) följande slutord (Schmollers Jahrbuch 1914, P. 970):

»Såsom ett helt betraktade göra dessa — mer för studerade än för studerande bestämda — föreläsningar Wicksells genom en rad äldre skrifter grundlagda anseende som eminent teoretiker all ära och vittna om outtröttlig iver och seg uthållighet i fullföljandet av klart uppfattade mål inom den teoretiska forskningen. Det finns i Europa och Amerika inte sannerligen många som i samma grad som Wicksell behärska vår vetenskaps grundproblem mera abstrakt fattade. Och ännu mera sällan finner man denna för Wicksell karakteristiska, förnäma anspråkslöshet, som inte lämnar honom ens när han utvecklar verkligt originella idéer.»